

"RIS LARS OLOF"

En av de mest intressanta människor, som jag mött i livet, var "Ris Lars Olof". Han bodde i en liten stuga strax intill den nuvarande Sandrew egendomen i Ropslätten. Att hans stuga blev ett tillhåll för oss småpojkar är inte att undra på, ty i första hand kan det sägas om Lars Olof, att han var en barnvän. För det andra var han en rolighetsminister av första ordningen.

Lars Olof var egentligen vare sig smed, snidare eller örtdoktor, men han gick sällan bet på någonting, om han verkligen blev tvungen att ta itu med det ena eller andra. Han hade tidigt i livet gjort en snabbvisit i USA. Besöket räckte i 14 dar, och det var tillräckligt för Lars Olof för att få sin reslust släckt.

Åt AMERIKANERNA hade han roligt. Han klippte till näver och gjorde sig masker ("skråbacksansikten"), svarta och röda, och så härmade han negrernas och indianernas tal. Deras tal var en "finmarksdiakkt", påstod han, som det var omöjligt att förstå. Två ord lärde han sig, och det var "Yes" och "No", och det använde han flitigt hemma. Utrymmet tillåter inte mej att teckna en helbild av Lars Olof, men ett stort original var han. Hans mäterliga säkerhet som meteorolog blev känd vida omkring. Huruvida han hört talas om indianernas konstär därvidlag, vet jag inte, men han gick tillväga på samma sätt som de, vid spändet av väder och vind. Barken på träden, sade honom, hur kommande vinter skulle bli, hur vinden skulle komma att blåsa, och hur ymniga snöfallen skulle bli. Ta ut vattentäkter kunde han, men han gick inte så ofta omkring med slagruta. Han lade sig raklång på marken, och så lyssnade han först. Han hörde djupets källor porla, sade han. Så bultade han på marken och hörde efter, om det var ihåligt under. Om det sedan började värka i benmusklerna samtidigt, var han tvärsäker på en vattentäkt. Genom att spotta på ett finger och hålla upp det, kunde hansäga, om det blev sunnan eller västanväder under dagen.

HUR GAMMAL var Lars Olof? Det skulle ha varit lätt att kontrollera i prästboken, men han ville aldrig säga det "Årtalet flög bort ur prästboken, när jag ramlade ned en gång från kolhustaket i Sunnansjö.

Han var född med helskäg och full tandutrustning och började äta potatis doppad i salt och peppar, när han var 14 dar gammal, sade han.

Något annat än potatis och salt och enbärsdekott så jag aldrig heller på hans bord.

Hävdatecknare och historiker skulle knappast skulle finna något hos denne man, som gjorde honom förtjänt av en biografisk teckning, men för några av oss Sunnansjö och Kallhaga pojkar, blev han likväl en person, som utövade intet så litet inflytande över oss. Han var för oss en verklig personlighet och tillika en finurlig herre, so alltid fann sig i grabbars sällskap och alltid hade något nytt att komma med, som grep pojkarnas fantasi. Det förstnämsta draget hos honom var nog det, att han aldrig förlorade tålmodet, hur vi än tog hans tid i anspråk och sände stört-skurar av frågor över honom

Hans kristendom var av ungefär samma slag som min farbrors, kolaren Liten Anders Persons. Bibeln skulle ligga framme och psalmboken likaså. De böckerna skulle ligga synliga i stugan, så att "skrutt", om han sökte komma in, skulle se dem och tvärvända i dörren. Och att Lars Olof läste i dessa böcker ibland, bevisas bäst av förhållandet, att han kunde citera långa stycken ur dem vid behov. Och det behovet uppstod ofta, ty pojkarna tänkte sig inte alltid för utan blev "fula i mun" och det tyckte inte Lars Olof om, och då kom alltid en psalmvers eller ett bibelspråk. Att flera av oss alltid sökt föra ett hyfsat språk, beror nog i hög grad på Lars Olofs förmaningar.

En gång fick vi en tatarpojke med oss från en tillfälligt bosatt familj i en fädbostuga i närheten. Denne uppförde sig inte precis som Lars Olof ville ha det. Han satt och kliade sig i håret bland annat, och Lars Olof fick för sig, att han var lusig, vilket han säkerligen också var. Det blev förhör, och grabben svarade snäsigt, men då åkte pojken ut fortare än kvickt.

Lars Olof smålog nästan jämt, men mulnade hans drag någon gång var det säkrast, att ge sig iväg. Till trots av bibel och psalmbok på Lars Olofs bord, höll folket i Bygden före, att han hade åtskilligt med "skrutt" att göra. Själv påstod han, att han fasade för satan och alltid hade de goda andarna på sin sida. När man har svårt för att tro på vidskepelse, blir det närmast att anse, att Lars Olof hade lärt sig en massa konster under sin långa levnad, och att det mesta av vad han såg och hörde var helt naturliga ting. Han utgav sig inte för att vara urmakare, ock likväl kom folk dit med sina klockor. I regel tittade han bara på dem, och så började de att gå. Annars hade han en hemlig vätska i en glasburk, och den doppade han klockan i och så blåste han på klockan, och då började den gå. Större klockor, som de inte kunde föra dit, behandlade han på så sätt, att han sade till ägaren att stiga upp en fredag natt kl. 12 och maka över klockan en halv tum till vänster. I de flesta fall lyckades det att få klockan igång på det sättet. Denna fjärrman-övrering åstadkom många rykten om honom som trollkarl. Hade de flyttat på klockan mitt på dagen, hade den nog satt igång ändå, men det var viktigt med fredagsnatten enligt Lars Olof.

Ännu mer invecklad var Lars Olof:s sätt att vissla på abborrarna. När vi pojkar sprang och metade efter Väsmans stränder och det var dåligt med napp, brukade vi kila iväg till Lars-Olof och be honom vissla på abborrarna. Det var egentligen ingen vissling alls, fast han kallade det så, det var fastmer som att söka ut en vattentäkt. Lars Olof lade sig ned på marken vid stranden och hörde efter om fiskarna hade någon slags stämma uti vassen. Det hördes tydligt, påstod Lars Olof. Då skulle man inte störa dem. Men annars gick det bra att få dem intill stranden. Han lade 7 stickor tillhopa på en sten och så nynnade han någon slags visa, och så var det bara att kasta ut, och så nappade det. Det var spännande riktigt. Men ingen skulle få mer än ett visst antal fiskar. Sedemera kom jag likväl underfund med den finurlige Lars Olof:s abborr- vissling. Han hade satt ut ooch ankrat en buske på behörigt avstånd från land. I denna hade han bundit en björntråd, som nådde till land, och medan han smusslade med stickorna på stenen, röck han försiktigt i tråden. Givetvis blev fiskarna nyfikna och svärmade omkring busken. Så var det med dennatrollkonst. Men roligt hade vi, och spännande var det, så länge knepet inte var känt. Rena pojkstrecket, men det var precis som Lars Olof ville ha det.

Lars Olof hade inte den ringaste chans att bli invald i vitterhetsakademien, men hade han hamnat där och tvättat av sig det det städse efterhängande sotet i ansiktet, hade han helt säkert kunna fylla en plats där. Aldrig har någon lärare kunnat tala så vackert om blommor, bin och fåglar som Ris Lars Olof. Och när han talade om kön och livsalstring, var det som om man vandrat i paradiset. Naturlära nämnde han någon gång, men termerna biologi och sexualkunskap kände han alls inte till. Nuvarande sexualundervisning verkar rena "slabbet", jämfört med den undervisning, som Lars Olof gav. Allt som hörde till sådana frågor var så rent och fint som man talat om heliga ting. Bina bland blommorna, djuren i ladugården följde Skaparens naturliga ordning, men människorna står i en högre klass, menade han. De måste följa Guds särskilda förordningar, sade han och förklarade människornas förhållande till varandra på ett sätt som kom oss 9-och 10 åringar att få en stor respekt för Homo sapiens. Det sista uttrycket använde inte Lars Olof.

Som förrut nämnts, utgav sig inte Lars Olof för att vara någon "praktiserande läkare", men kom någon med någon skavank, fick denne inte gå ohulpen från honom. Trogen folks tänkande och vidskepliga inställning på den tiden, måste Lars Olof ta till litet hokusfokus ibland, som t.ex. när folk besvärades av vårtor och utslag. Det botade han på så sätt att han rådde den besvärade att räkna vårtorna noga och sedan ta lika många ärter som vårtor och gå

till Ullnäsbron en natt kl.12 och kasta ärterna i ångbåtsrännan. Många gjorde så och blev av med vårtorna. Men Lars Olof förband detta knep med en slags homeopatisk formula, nämligen den, att "patienten" måste dricka te på äppelblad och ta en klunk av en dekokt på gräslök

"Huvudssaken är", fnissade Lars Olof "att folk tror att de blir bra, och då blir de bra", Detta hans uttryck har återkommit till mig mer än en gång under mitt liv. Tankens makt över materian tycktes ligga klart för denne skogens son så långt tillbaka i tiden. Det kan man gott erinra sig nu, när all diagnostik sker efter psykosomantiken d.v.s. psyke (själ) och soma (kropp), och människan betraktas som ett helt och inte tudelad i en jordklump och en högre instinkt.

En annan sak från Lars Olof:s "praktik" sitter också kvar. Olikt alla andra betraktelsesätt på den tiden, att förkylning och allvarigare bröståkommor orsakades av nedkylningar och oväder, hade Lars Olof klart för sig, att sådant var försakat av "mackar" (mask). När far och jag en gång hälsade på honom och min far klagade över, att det sved så bedrövtligt i halsen, så påstod Lars Olof att det var "mackar som krälade i svalget och de måste du få bort", rådde han min far. Det skulle ske med stark saltlösning och pensling med fotogen. "Då dör mackarna och du kan spotta ut dom", sade Lars Olof. Inte alls dumt, det kan man säga. Bakteriefloren torde inte Lars Olof ha så noga reda på, men att veta, att det verkligen var levande väsen, som förosakade förkylningen, tyder på, att Lars Olof var åtskilligt före sin tid

Gustav D Blomm

